

Π Α Ρ Α Π Ο Ν Α

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Κυτίον παραπόνων

Εἶδος ἐν ἀνεπαρκείᾳ. Ὅλο καὶ ἐξαφανίζονται, ἐνῶ παλιότερα ὑπῆρχαν ἐκτεθειμένα δίπλα στὸν ὁδηγὸ τοῦ λεωφορείου, στίς ἀφετηρίες τους, σὲ ἀεροπλάνα, τραίνα, σὲ καταστήματα, σὲ δημόσιες ὑπηρεσίες. Ὁ πολίτης μπορούσε νὰ καταθέσει σὲ μιὰ κόλλα χαρτί τὴ δυσἀρέσκειά του, τὴ μεμψιμοιρία του, τί παράπονα εἶχε σχετικὰ μὲ τὴν παροχὴ ὑπηρεσιῶν ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶχε καὶ τελικὰ δὲν τίς ἀπολάμβανε. Ἴσως σήμερὰ τὰ κυτία παραπόνων νὰ ἔχουν ἀντικατασταθεῖ μὲ τηλεφωνικοὺς ἀριθμοὺς, στοὺς ὁποίους μπορεῖ ὁ δυσἀρεστημένος νὰ ἀπευθύνεται καὶ νὰ ἐκθέτει προβλήματα, παράπονα, καταγγελίες¹.

Μία ἄλλη ὑπόθεση θὰ ἦταν ὅτι πλέον δὲν ὑπάρχουν παράπονα, ὅλες οἱ ὑπηρεσίες λειτουργοῦν ἄσφογα ἢ ἀκόμα ἢ πεποίθηση ὅτι καὶ νὰ λεχθοῦν δὲν πρόκειται νὰ εἰσακουσθοῦν. Σ' αὐτὴν τὴν περίπτωση ὁ πολίτης τὸ παίρνει ἀπόφαση ὅτι δὲν γίνεται τίποτε καὶ ἀπογοητευμένος παραιτεῖται ἀπὸ ὅποιαδήποτε διεκδίκηση ἐκφράσεως καὶ ἀποδοχῆς τῶν παραπόνων του. Τοῦ μένει αὐτὸ τὸ *παρὰ* τὸν πόνον, ποὺ ἀπομένει ὡς «θλιβερὰ θυμικὴ διάθεση τινός, διὰ προσγενόμενον εἰς αὐτὸν ἀδίκημα ἢ διὰ γεγονὸς ἢ κατάστασιν δυσἀρεστον», μία παρ-ενέργεια τῶν δεινῶν ποὺ ὑφίσταται².

Γιὰ ὅλους καὶ γιὰ ὅλα

Ἄν ὅμως ριξοῦμε μιὰ ματιὰ τριγύρω μας δὲν βλέπουμε πολλοὺς παραιτημένους ἀπὸ τὸ νὰ δεινολογοῦν. Ὅλοι παραπονοῦνται γιὰ ὅλους καὶ γιὰ ὅλα. Σπάνιες εἶναι οἱ περιπτώσεις ἐκείνων ποὺ ἐκφράζουν ἓνα μόνο παράπονο. Ἄν διατρέχαμε μάλιστα τὰ ἑλληνικὰ τραγούδια καὶ ποιήματα ἢ λέξη παράπονο σὲ ἐνικὸ ἢ πληθυντικὸ ἀριθμὸ ἐμφανίζεται μὲ μεγάλη συχνότητα.

Δὲν χρειάζεται ὅμως νὰ ἀνατρέξομε σὲ τραγούδια καὶ ποιήματα γιὰ νὰ διαπιστώσουμε ὅτι ὁ Ἕλληνας εἶναι αἰωνίως παραπονούμενος.

Τὸ διακρίνεις στίς φυσιογνωμίες ὄλων ὅσους συναντᾷς λίαν πρωῖ, ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας μέχρι νυκτός. Πολλοὶ τὸ ἐκφράζουν διακριτικὰ μὲ ἐπιφωνήματα «ἄχ» «βάχ» ἄλλοι μὲ φουσημάτα καὶ ἀναστεναγμούς. Ἄλλοι ὅμως δὲν διστάζουν καθόλου. Φωναχτά, *expressis verbis*, διατυπώνουν αὐτὸ ποὺ τοὺς δυσκολεύει ἢ τοὺς στενοχωρεῖ: τὸ λεωφορεῖο ποὺ δὲν ἔρχεται ἢ ποὺ τὸ ἔχασαν· τὸ φανάρι ποὺ δὲν ἀνάβει γρήγορα· ὁ μπροστινὸς ὁδηγὸς ποὺ δὲν ξεκινάει· τὸ ἀκρωτικὸ μηχανήμα ποὺ δὲν λειτουργεῖ· ὁ τροχονόμος ποὺ βαριέται νὰ κουνήσει τὰ χέρια του ἢ ν' ἀλλάξει φορὰ στὰ αὐτοκίνητα ποὺ τὸν περικυκλώνουν. Ὅλους κάτι τοὺς πειράζει, ὅλους κάτι τοὺς ἐνοχλεῖ. Τὰ πράγματα γιὰ τοὺς περισσότερους δὲν ἔρχονται βολικά. Τὸ παραμικρὸ τοὺς ξεβολεύει καὶ βρίσκονται ἀνὰ πᾶσα στιγμή μὲ τὸ παράπονο στὸ στόμα.

Οἱ κατηγορούμενοι

Ὁ μέγας κατηγορούμενος, ἢ ἴδια ἢ ζωῆ. Δὲν μᾶς τὰ ἔφερε ὅπως τὰ περιμέναμε. Ἄλλα φαίνεται νὰ μᾶς ὑποσχόταν στὰ νιάτα μας καὶ τώρα ὅπως τὰ βλέπουμε μᾶλλον μᾶς ἀπογοητεύουν. Κατὰ δεύτερο λόγο ἢ Κοινωνία. Οἱ συνθήκες, οἱ κοινωνικὲς ἀδικίες, ἢ τάξη στὴν ὁποία ἀνήκουμε. Τὸ ἐπάγγελμά μας, τὰ κόμματα, ἢ οἰκογένειά μας, ὁ ἄντρας μας, ἢ γυναίκα μας, τὰ παιδιὰ μας, οἱ φίλοι μας, ὁ Θεός, ἢ Ἐκκλησία, ὁ ἴδιος μας ὁ ἑαυτός. Ὅταν δὲν μᾶς φταίνει ὅλοι οἱ ἄλλοι τότε σίγουρα μᾶς φταίνει ὁ Θεός καὶ ὁ ἑαυτός μας. Κι εἶναι φορὲς ποὺ βλασφημοῦμε καὶ ἀναθεματίζομε ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ τὸν ἴδιο τὸ Θεό.

Εὐκόλος κατηγορούμενος ὁ Θεός, γιὰτὶ ἀσφαλῶς δὲν παίρνει στὰ σοβαρὰ τίς κατηγορίες μας καὶ τὴν ἀγανάκτησή μας. Δὲν ἀπαντᾷ μὲ κεραινοὺς καὶ ἀστροπελέκια. Ξέρει νὰ περιμένει, νὰ ξεθυμάνει ὁ θυμὸς μας, νὰ λιγοστῆπει τὸ παράπονο, νὰ δοῦμε καθαρὰ ποιὸς ἢ τί φταίνει. Νὰ σταματήσουν καὶ τὰ ἀναίτια παράπονα ἐναντίον

τοῦ ἑαυτοῦ μας. Πόσες φορές δὲν ζητᾶμε ἀπ' αὐτὸν ὑπερβολικὰ πράγματα στὰ ὁποῖα δὲν ἀνταποκρίνεται. Καὶ μπλέκονται σ' αὐτὲς τὶς ἀπαιτήσεις μας *Θεὸς καὶ ἑαυτὸς* καὶ παρακολουθοῦμε ἐμεῖς σὰν τρίτοι, σὰ νὰ μὴ ξέρουμε στὴν *τρίσβαθη ψυχὴ* μας πῶς: «*Ἄν ἤθελε ὁ Κύριος, μπορούσε νὰ μᾶς κάνει ἄλλο πράγμα*»³.

Γνωρίζουμε ὅτι στὸ βάθος ἀδικοῦμε καὶ τοὺς δύο ὅταν τοὺς κατηγοροῦμε. Ἰδιαίτερα τὸ Θεό. Καὶ θυμᾶμαι, παραλλάσσοντας τὰ λόγια τοῦ δικαίου ληστή, ὅτι ἐμεῖς πάσχουμε — κατηγορούμεθα δικαίως, αὐτὸς δὲ ἀδίκως. Τὸ δικαίως σημαίνει στὴν περίπτωσή μας, ὅτι πολλές φορές αὐτὰ πού ὑφιστάμεθα καὶ γιὰ τὰ ὁποῖα παραπονούμεθα μπορεῖ καὶ νὰ τὰ ὑφιστάμεθα γιὰτὶ πραγματικὰ ἐρχονται σὰν συνέπειες τῆς δικῆς μας κακῆς συμπεριφορᾶς. Εἶναι δικό μας τὸ φταίξιμο.

Ἄλλὰ καὶ στὴν περίπτωση πού δὲν εἴμαστε ἐμεῖς οἱ φταίχτες, *πάλι φταίμε* πού δὲν μπορούμε ν' ἀνεχτοῦμε ἔστω καὶ μιὰ ἀδίκη συμπεριφορὰ τῶν ἄλλων ἀπέναντί μας, μιὰ λεκτικὴ ἀπρέπεια, μιὰ περιφρόνηση, μιὰ παρεξήγηση καὶ βασανιζόμαστε μὲ χίλιους δυὸ λογισμούς. Κι ἀντὶ ν' ἀντιπαρερχόμαστε, μένουμε κι ἐπιμένουμε νὰ βγάλουμε τὴν ἄκρη, ἐνῶ ἄκρη δὲν ὑπάρχει καὶ πρέπει νὰ κόψουμε τὸν κόμπο γιὰ νὰ βρεθεῖ κάποια ἀκροῦλα. Μένοντας στὸ παράπονο χάνουμε συνήθως τὸν καιρὸ μας πού εἶναι πολύτιμος. Μένουμε καθηλωμένοι καὶ κλαίμε διηγώντας τί ἔχουμε χάσει, ἐνῶ ξέρουμε, καθὼς μᾶς διαβεβαιώνει ὁ ἐθνικός μας ποιητὴς ὅτι: «*παράπονο χαμὸς καιροῦ σ' ὅ,τι κανεῖς κι ἂ χάσῃ*»⁴.

Πάνω σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἔχουμε πολλὴ δουλειὰ νὰ κάνουμε. Ὅχι τόσο στὸ νὰ ἐξαλείψουμε τὶς αἰτίες παραπόνων, ὅσο στὸ νὰ μὴ παραπονιόμαστε *κι ὅταν* ἔχουμε ἀκόμη χίλιες δυὸ αἰτίες γιὰ νὰ παραπονεθοῦμε. Ἴσως εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ βασικὰ σημεῖα *ποιμαντικῆς ἀγωγῆς* πού θὰ πρέπει νὰ υἱοθετήσουν οἱ ποιμένες μας ἐναντι τοῦ ποιμνίου τους. Νὰ μάθουν πρῶτα πρῶτα νὰ μὴν παραπονιοῦνται οἱ ἴδιοι. Θὰ ἐκπλαγοῦμε ἂν τὸ βράδυ ἀπαριθμήσουμε ἐκεῖνα γιὰ τὰ ὁποῖα παραπονιόμαστε συνήθως. Ἄς ἀρχίσουμε παραπονούμενοι γιὰ τὰ μισά. Ἡ ἀρχὴ εἶναι τὸ ἥμισυ τοῦ παντός. Καὶ μετὰ ποῖός ξέρει: τὸ «μὴ παραπονεῖσθε, εἶναι μεταδοτικὸ» καὶ μπορεῖ νὰ σημάνει καὶ τὸ τέλος τῶν παραπόνων! Γένοιτο.

1. Πληροφοροῦμεθα ὅτι ὅλες οἱ ἐπιχειρήσεις ἐστίασης

ὑποχρεοῦνται νὰ ἐφοδιαστοῦν ἀπὸ τὴν 1η Ἰουνίου μὲ εἰδικὰ δελτία παραπόνων, ἔτσι ὥστε οἱ πελάτες πού μένουν δυσχεστημένοι νὰ μποροῦν νὰ καταγγείλουν τὶς κακὲς ὑπηρεσίες στὴν ἀρμόδια διεύθυνση τοῦ ὑπουργείου Ἀνάπτυξης («Ἡ Καθημερινή» 30.4.1997).

2. Λήμμα «παραπόνον» στὸ *Νεώτερον Ἑγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν «Ἡλίον»,* τ. ΙΕ', Ἀθῆναι χ.χ., σ. 511.

3. Ἡ ἔκφραση «τρίσβαθη ψυχὴ» ἀπὸ τοὺς *Ἐλεύθερους πολιορκημένους,* τοῦ Δ. Σολωμοῦ, Σχεδιάσμα Β' 12 στὰ «Μικρὰ Τσέπης» τῶν Ἐκδ. Καστανιώτης, Ἀθήνα 1996, σ. 27. *Ἦσυχη* (ἡ Πατρίδα, ἡ Μεγάλῃ Μητέρα) *γιὰ τὴ γνώμη τους* (τῶν παιδιῶν της), *ἀλλ' ὄχι γιὰ τὴ Μοῖρα, / Καὶ μὲς στὴν τρίσβαθη ψυχὴ ὁ πόνος τῆς πλημύρα.*

Ἄς στίχος: Ἄν ἤθελε ὁ Κύριος..., προέρχεται ἀπὸ τὸ τέλος τῆς Βιογραφίας τῆς Μοναχῆς Γαβριηλίας στὸ βιβλίον *Ἡ Ἀσκητικὴ τῆς ἀγάπης,* Σειρὰ Τάλαντο, Ἀθήνα 1997, σ. 153.

4. Ἀπὸ τοὺς *Ἐλεύθερους πολιορκημένους,* ὁ.π. 32, σ. 32.

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

*** Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ**

(ἐγκόλπιο, σέ ἔκδοση πολυτελή).

*** Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ Ι. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ μὲ μετάφραση (ἐγκόλπιο, σέ ἔκδοση πολυτελή).**

*** Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ**

(ἐγκόλπιο, σέ ἔκδοση πολυτελή).

*** Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΥ**

*** ΜΥΣΤΑΓΩΓΙΚΕΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ, ἀγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων (Κατήχηση Μυσταγωγικῆ Ε').**

*** ΜΥΣΤΑΓΩΓΙΑ, ἀγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ.**

*** Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ (Μητροπ. Κοζάνης Διονυσίου), 52 ὁμιλίες γιὰ τὴ βαθύτερη κατανόησή της.**

*** ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ Θ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ (π. Χαράλαμπος Χατζοπούλου).**

*** Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ**

*(Π. Εὐδοκίμων), Ἑρμηνεία καὶ ἀνάλυση
τῆς Λειτουργίας τοῦ Ἱω. Χρυσοστόμου.*

**ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**